

Vse, kar težilo ga kdaj v življenju in kar veselilo,
 Jeden iz Lete požír vse je v pozabnost zastrl:
 Žalost — da nánjo spomin ne kalil bi mu večnosti sreče,
 Radost — da v svet bi nazaj duh si ne želel njegov. —
 Mnogo v domovju imel, hrepènel in upal in ljubil,
 Grenkega tudi že kaj z rádstjo jaz sem užil.
 Morda takisto bilò slovó mi od zemlje domače
 Lahko bi, ako nakrát upe in sladke željé,
 Ako bolest bi in strah in misli mladostne in sanje
 V reke pozabnosti val mogel vtopiti tedaj . . .
 Tóda, beseda, postoj! Kako li živim naj v tujini,
 Da ni spominov na dom nisem prinesel s sabó?
 Bodi, da trpel samó mladenič v domovja bi krilu,
 Da mi spominov noben blágo ne sije v srcé —
 Smelo ti dalje velim, pozabnosti Letina voda:
 Z doma trpljenja celó drag je v tujini spomin.

M. O.

Zle moči.

(Noveleta. — Spisal *Josip Krasjanin*.)

I.
 ri svetem Jakopu v Trstu je odzvonilo jutro. Ljudje vstajajo, posebno delavci Lloydovega arzenala. Urno použijejo zajutrek, potem pa stopajo navzdol proti delalnici s kositarnim vrčkom v roki. V vrčku imajo hrano; o poldne si jo pogrejejo v delalnici in si tako pripravijo obed. Tu koraka mlad mož tako mladostno, lahno in vendar krepko, šepetajoč jutranjo molitvico. Nikdar je ne pozabi: tudi pokojni oče, ki je bil klepar v ladijetesalnici, ni opuščal nikdar molitve. Sin se je naučil moliti od očeta, naučil se je pa tudi pogumnosti, skoro bi rekel brezskrbnosti, saj zaupa pri težavnem in nevarnem delu v Boga. Vidi in vé, da je srečen. Ozira se v ono-le okno: ničesar ne vidi. Soproga pač pripravlja detetu in sebi zajutrek. Nikogar ni pri oknu. Nič ne dé. Pa zvečer se vspné

ono malo, ljubko bitje na okno — na materini roki in zablebeče: »Ata!« Da! Potem pa bode ta-le težki, močni mož kar z jednim samim korakom v prvem nadstropju. Dete pa se bode jokalo in smejalo ob jednem. Saj je bode poljubljal »ata« in pa malo bodel z brado. — Sladek nasmeh mu preleti ustnici. Še jedenkrat potegne krepko iz zavitka turškega duhana, ostanek vrže preč. Tako! A sedaj je pozvončkalo za prvo sv. mašo. Lepo priliko ima, neče je zamuditi. Pogleda na uro. Še pol ure je časa, da bode zatulila parna piščal v delalnici.

Tam zopet urno peketá čil mladenič, ognjenih očij, na lahko pregrnjen z jopičem. Malo se sliši, ko si žvižga veselo pesmico. Dobro mu je v srcu, saj je poštenjak, zdrava slovenska kri, dela pa tudi rad, da si kaj prisluži.

V prvem nadstropju neke hiše za cerkvijo sv. Jakopa se pripravlja tudi

mlada deklica za odhod v delalnico. Šivilja je — zastavarica. Mnogo deklet in žen šiva tam zastave po narisanih vzorcih.

Deklica pospravi posodo od zajutrka ter uprè svoje svetle, a mile oči v napol razodeto posteljo, na kateri leži in dremlje postarna ženska upalega obličja.

»Mati! Saj vam še ni treba vstajati! Mati! Ali spite?« izpregovori deklica z zvonkim, čudovito lepim glasom. — Nič odgovora.

Deklica pogleda na uro. Ni še čas. Gleda mater, ki se je še zibala v lahkem spanju. Ni je hotela buditi še za hip. Deklica sede in se naslaja na materinem blagodejnem snu. Kako ji spreletava neka prijetnost dušo in telo, zroči v mater, mirno spečo! Prav je, da spi mati. Spanje jo morda bolj krepí, nego ona steklenica starega »terana«, ki ga je včeraj navlašč kupila — materi za priboljšek. Vsak dan seveda ne more tako biti, zaslužek je pičel. Naj le spi mati! Saj je prečula mnogo nočij zanjo — za hčer.

Deklica premišljuje, kaj bi danes kupila materi, s čim bi ji mogla ustreči, s čim bi ji pokazala svojo ljubezen. Saj ji je ravnatelj nedavno obljubil boljšo službo, torej tudi boljšo plačo.

Mati še vedno spi. Hči se dvigne; bila je srednje postave, nežnega, zalega in plemenitega obličja, na pol gosposki oblečena.

»Julija!« zakliče slaboten glas.

Hči se zgane in vzdrami iz zamišljenosti, v katero se je bila zatopila. Ta-le glas ji zazveni na ušesa ljubko in sladko, tako, kakor angeljski spev.

»Ali nisi še odšla? Julija! Podvizaj se in pojdi tudi k sv. maši! O poldne pa prideš domov obedovat! Kaj ne Julija?« Mati se ozre ljubeznivo v svojo jedino hčer — v ono-le bitje, ki ji sedaj

obilno povrača nekdanji materinski trud. Tešil je mater pogled v hčer, ki je stala pred-njo polna ljubezni in sladkosti, polna veselja in življenja.

»Mati, le mirni bodite, le še spite! Veste-li? Kavo sem skuhala tudi vam. Nikar ne vstajajte radi mene! Za obed pa napravite, kar hočete. Vse mi je v slast.«

»Z Bogom, Julika!«

»Z Bogom, mati!« poslovi se hči. V teh-le besedah se je izražala najpopolnejša udanost do matere.

Deklica veselo in brzo poskoči po stopnicah, kakor bi se jih ne dotikala, korakne čez prag in ubere stopinje proti cerkvi sv. Jakopa. Po maši je bila brž šesta ura. Parna piščal jame tuliti in se razlegati na vso moč. Velikanska vrata Lloydove delavnice se odpró in delavci ter delavke se zgrinjajo kakor roj va-nje.

Opazujoče oko bi se morda komu zasolzelo, zročé toliko krepkega, cvetočega ljudstva, katero pogoltne velikansko zidovje. Zakaj ta-le vrata vsprejemajo sam cvet našega čilega ljudstva, sam vonjivi cvet. Kadar pa usahne cvet in ugasne živahnost telesnih močij, potem se zavrže usahli cvet. Zasolzelo bi se opazovalcu oko, ker tem-le ljudem čim dalje bolj ugašajo oči, bledé in žolté lica, upada obličje. — A tako mora biti. Tako veleval boj za življenje, veleval potreba.

Julija je molčé stopala v prvo nadstropje Lloydove delavnice, kjer so pripravljene neštevilni šivalni stroji. Koraka čilo in prožno po ozkem mostiču, ki vodi v šivalnico čez golčeče stroje. Niti ozreti se ne mara Julija ne na levo, ne na desno, ne v globočino. Ne! Skoro zbala se je onih začrnelih pošastij, ki so na hip oživele, kadar je zatulila parna piščal. Tam spodaj v temini se

sučejo strahotna kolesa in po oséh gonijo šivalne stroje v prvem nadstropju. Tu-le v kotu se ovijajo koles široki pasovi in se polzé dalje tiho, skrivnostno, kakor progasti gadje. Zopet tam v mrakotni globočini sikajo grozopolno veliki elektromagneti ogromnih Simensovih strojev. Sikajo in frčé v neznanski, skoro peklenški naglosti. In te-le modrobekaste iskre na malo odločenih stojalih! Kako vzplamenevajo, plapolajo, puhajo kakor iz podzemskega žrela! Kako slepé človeku vid! In vendar je ta-le luč tako močna in h krati prijetna, posebno po zimi zjutraj in zvečer. Zakaj delo imajo tudi šivilje »od šeste do šeste«. Bolj močna je ta luč, nego njihova svetilnica doma, napolnjena s smrdljivim oljem. Ne! Neče se ozreti tje doli. Hipno stopi v šivalnico. Stroji zaropočejo. Smeh zastavaric potihne. Pridno namikajo strojem tkanine.

Julijina mati Adela — je vdova. Že deset let je poteklo, odkar objema njenega moža, Jerneja Klasarja, blagoslovljena zemlja tam-le doli na grobišču pod temno zelenimi cipresami in sivimi vrhami žalostinkami. Tam doli pri sveti Ani počiva, tako se imenuje kraj grobišča. Še v nedeljo je šla z Julijo tje poklečat nekoliko in pomolit, da bi mu bilo slaje in prijetneje smrtno spanje. Njej sami se je tako-le v togi in zapuščenosti zazdelo, da mora biti rajsko-sladko ono spanje v Gospodu. Da, še v nedeljo je molila tam, ne sama, z Julijo. Iz početka ji je bilo prav težko, neskončno težko. V prsih jo je nekaj davilo in stiskalo, kakor bi hotelo na dan. Tako se vnema iskra, ki hoče vzbukniti v plamen. Naposled so ji pridrlé solze po velih, medlih licih, solze prav gorke, tako-le prav z dna srca; solze so se razvile iz žalosti, da ni preljubi soprog dočakal razvoja in

cvetú te-le lilije, tega angelja, te-le pri-srčne Julije. Oblile so jo solze polne ognjene ljubezni do mile hčere in solze pomilovanja, ker mora že sedaj v nežni mladosti izpodkopavati si zdravje in biti žrtva njej — materi. A spomnila se je brž hčerine udanosti do sebe in — ni več togovala. Solzé ji ponehajo, srce se ji oprostí prejšnje stiske. Spomni se nadzemskega življenja, in svetla nada ji zablesti v srcu: »Ne, nič ne bodem togovala. Saj se vidimo tam . . .«

Briše si oči. Glej! Te-le temno-zelene ciprese kimajo z vitkimi vrhovi, kakor bi hotele pritegniti vdovinim mislim. In te-le ljube belkaste vrbe! Kako rade se dadó omajati vetriču, da bi nežno in laskavo pobožale osivelo materino glavo, v črno zahaljeno, da bi poljubile materino in hčerino čelo z mehкими lističi, ki so že tolikokrat zašumeli skrivnostno nad očetovo gomilo.

Pokojni soprog je bil nadarjen tehnik v Lloydovi delalnici. Zato so ravnatelji njegovo hčer brž sprejeli ter ji dali primerno, lahko službo. Za leto dnij je bila že risarica in risala načrte. Zopet leto je poteklo, in bila je nadzornica, ker so radi nereda in zamud spodili dotedanjo nadzornico — Rozo Nordio. Radi tega je prišla onega dné Julija vsa vesela in srečna domov.

»Mati! Od sedaj pa bodem imela boljšo plačo: nadzornica sem«, dopoveduje deklica s pretrganimi besedami, žarečih lic. Iz očij ji sije nenavadna sreča.

»Hvala bodi Bogu!« in starka je sklepala hvaležno roki.

»Pojdi, Julika, vsedi se! Večerja se je že pohladila. Pa kdaj si toliko napredovala? Danes? O ko bi bil tvoj oče še živ, gotovo bi se razjokal od radosti! Toda poslušaj me, Julika! Sedaj pa ne smeš biti več tako preprosto

oblečena. Brž jutri pojdem v prodajalnico po obleko. Sama si jo narediš! Spodobi se, da hodiš odslej kot gospodična. Bog vé, kaka sreča te še doleti! Ti še malo veš, dekle! Bog ne pozabi pridne, poštene deklice. Le vzgledno se vedi! Morda bodeš še soproga kakega tehnika. Le tiho bodi, Julika! Obleko gosposko si ukrojiš, pa molči! Tako zahteva tvoja nova služba.« To in mnogo drugega je še govorila srečna mati. Julija pa se je udala njeni volji.

II.

Po treh mesecih je prišla pomlad. Zemeljska gruda se je iznebila ledenih spon, v katere je bila ukovana, in drevesa so poganjala drobne popke. Dolgo se nečejo razpočiti ti-le čudni popki: belkastí lističi se vzajemno sprijemajo, objemajo, poljublajo, a naposled se vendar razvijejo v zeleno listje, med katerim se kmalu prikaže cvet.

V Lloydovo delalnico so dobili novega tehnika, ki je nastopil kot inženir pri izdelovanju parnih strojev za parnike. Ferdinand Dobran — tako se je zval — je bil mož kakih petindvajset let star, živih očij, rdečega, ne prav lepega obličja. Nosil je nekoliko sršečo brado in umetelno uglajene brke. Bil je jako prijazen in razumen prednik. Kmalu se je priljubil vsem mehanikom.

Pogostoma in prav rad je stopal po ozkem mostiču nad različnimi stroji in delavci, da bi si nekoliko razvedril glavo. Tu je navadno čital časnike. Nič ga ni motilo hrumenje in rohnenje različnih železnih teles, ki jim je parna in električna moč vdihala življenje. Včasih je pa utrujen dël iz rok časnike in rajši vglobil pogled v množico znoječih se trpinov. Gledal jih je včasih tako nepremično in bistro, kakor bi hotel zreti na dno srca ubogemu, zdelanemu ljud-

stvu. V duhu je primerjal moč potečega se človeka in onih-le mrzlih, trdih, nečutečih strojev. Neki glas mu je pravil, da ti-le mrtvi stroji vsadé še mnogim zdravim osebam kal smrti v žile in pluća, da bodo ti-le stroji preživeli veliko rodov človeških, predno se jim skrha jeklena moč. Ob takih mislih si je tožno in mučno potegnil z roko preko čela, da bi otrl solzo pomilovanja.

Nekega dné pride nadzornica Julija Klasarjeva v ravnateljev kabinet, posvetovat se o mali stvari. Kmalu sta opravila. Julija je hotela pokloniti se, a ravnatelj jo zadrži.

»No, gospodična, kako ste zadovoljni v novi službi? Kako vam je s plačo? Ali ste že veliko prihranili? Kaj? Čez leto se vam plača še nekoliko poveča. Zaščitnike imate — veste! — radi svojega očeta. Že pojde, že, he-he-he«, in debeli, priletni gospod se jame dobrohotno smehljati gospodični Juliji. Prav rad jo je imel. Saj je bila jedini otrok in ljub spomin njegovega najsrčnejšega prijatelja Klasarja, ki mu je bil sošolec v Trstu na realki in potem na akademiji za navtiko. S strahom in trepetom se je spominjal ravnatelj onega dné, ko je pokojni njegov prijatelj dal varovalno znamenje, naj nemudoma izidejo vsi delavci iz neke pritlične dvorane. Kmalu je bilo slišati zamolklo golčanje, votel grom, in veliki parni kotel se je raztreščil na male kose. Poškodil je ves drugi nastroj, a nobenega človeka. Zato je ohranil ravnatelj dobremu prijatelju hvaležen spomin.

»Hvala, gospod ravnatelj, zaradi sočutja in naklonjenosti! Dobro nama je. Mati je samo nekoliko bolehana. Bojim se zanjo. A sedaj na spomlad, mislim, da ozdravi!« meni deklica s hvaležnim pogledom. Ravnatelj se malo pokloni v slovo in stopi nekaj korakov

zamišljen proti svoji pisarnici. Julija se je bila že oddaljila, ko jo ravnatelj zopet zakliče.

»Gospodična Klasarjeva! Oprostite mi nadlegovanje!«

»Prosim!« obrne se Julija.

»Glejte, polne roke imam dela. Dajte, prosim, ta-le načrt gospodu inženirju Dobranu. V prvem nadstropju je. Ne utegnem sam iti in nikogar ni tukaj, komur bi dal. Saj bi mi lahko moj dečko kaj poslužil. Toda potepa se menda okrog. Storite mi ljubav, prosim vas!«

Julija še dobro ni vedela, kaj hoče gostobesedni mož, in že je imela v rokah kos papirja prekrižanega in podrsanega z neštevilnimi ravnimi in poprečnimi potezami. Debeluhasti gospod ravnatelj pa se zopet težavno prikloni in poigrajoč se z zlato verižico žepne ure stopica na lahko v svojo pisarnico.

Juliji se vzbudé v glavi mučne misli. Inženirju Dobranu da bi nesla list! O, pa še nikdar ni govorila ž njim! Kako prenese njegov živi, nenavadni pogled? Saj zardi gotovo do ušes. Težko ji je, neznansko težko. Saj se nekateri moški tako nerodno zagledajo v človeka, kakor bi mu iskali v očeh, sam Bog vé, česa. — Julija postane. Poskuša pregledati vse gube svojega spomina, ali ga ni morda že pozdravila kdaj, tega-le tehnika, ali mu vsaj odzdravila. Da, res mu je. Toda tako-le neradovoljno, s težkim srcem. Njene trepalnice so takrat izgubile vso krepkost in lahkotnost, ko jo je pozdravil, če tudi le od daleč. Nikdar ga ni pogledala, a vendar je kar čutila njegov pekoči pogled. Oh! Danes pa ga bode treba pogledati naravnost v oči in podati mu list! Ko bi ga mogla kam postaviti pred njegovo sobo! Toda inženir je navadno tam na onem ozkem mostiču. Da, na mostiču.

In vseh onih-le oči tam doli se upró v njo, ko bode govorila z inženirjem.

Hipno se vzdrami iz teh mislij in koraka dalje. Še dve stopnici in gori bode. Srce ji bije močnejše, obhaja jo skoro neka omrtvelost. Tako slaba in boječa je, kakor malo dete. Še za hip postane. A v tej boječnosti je še krasnejša nego navadno. Oči mimo hodečih se kar zamikajo vanjo. Saj je vendar le res, da čista duša vliva telesu in vsem udom krasoto in ugajajočo somernost.

Naposled se ojači. Že je blizu tehnika.

»Dober dan, gospodična! Kaj je novega? Imate-li kaj zame? Poslal vas je gospod ravnatelj, če se ne motim? Ne-li? Hvala!« zazveni Juliji na uho blagodoneč, mladeniški glas. Vstrepeta ji vsa duša.

Delala se je navidezno mirno, da bi ne zardela preveč, ko mu je podajala list. Za hip je tudi nekoliko privzdignila trepalnice pri hitrem poklonu. Toda čudila se je, da je bila prej tako boječa. Saj to-le njegovo oko ni bilo nič drzno. Ne, prav nedolžno, hvaležno, milo in mirno je zrlo vanjo. A vendar ji je trenutni pogled zapustil v duši neki tajen strah. Nekako zbala se je tega-le gospoda. Tako suh in izpit je v obličju, in ta-le sršeča brada! Uh! Drugo pot bode za odzdrav le pomignila z glavo in nič več ga ne pogledala.

Kakor bi trenila, podala mu je list in zmedeno izustila: »Od gospoda ravnatelja. Poklanjam se.« Potem je brž odbegnila k šiviljam. Inženir jo je spremljal z očmi in tožno majal z glavo.

III.

Pri starem sv. Antonu ravnokar pozvanjajo zvonovi angeljsko češčenje. Ni še utihnil veliki zvon, že se oglasi manjši z dopolnilnim glasom. Tako

tešilno ti božajo ti krasni glasovi uho in srcé. Skoro vsi meščani mirno idoči se z lahka ozró tje gori v vežo božjo ter se naglo prekrižajo, odkrivajo pa se ne navadno. Nekateri bolj posvetni pa drčé dalje po tlaku, utopljeni v svoje potrebne in nepotrebne misli. Zvon zaklenka še enkrat, glas pojema, zamira in se izgublja v višavo — proti nebesnemu svodu.

Zasliši se klopotanje konjskih kopit. Pridrči tramvajev voz. Na tlak skoči možka oseba in se napoti proti neki hiši za mestnim muzejem pri starem sv. Antonu. Vrata že začrnele hiše zaškripljejo. Vstopi ona oseba — mlad gosposki človek, ki si je ravnokar posadil klobuk na glavo. Molil je angeljsko češčenje. Ljudje so ga gledali zasmehovalno. S čilim korakom premeri stopnice do drugega nadstropja, hladno odzdravivši poklonu hišne gospodinje.

Srečala ga je na stopnicah. Togotna, da ji je odzdravil tako na lahko, umakne se v svojo sobo v prvem nadstropju.

Mlademu gospodiču, ki se je kakor srna popel do drugega nadstropja, zvene so še vedno na uho besede: »Dober večer, gospod Dobran!« Zvene so mu tako votlo, sumno, kakor pozdrav hinavskega, lisičjega prijatelja. In oni kačji, leskeči se pogled iz ognjenih, skoro steklenih očij! Utrujen se vsede v naslonjač in pregleduje došla pisma.

V prvem nadstropju pa se je hišna gospodična (imenovali so jo: Signorina Rosa) jako razkačena vlegla na mehko blazino poleg male mize. Vlegla se je leno, v nekaki obupnosti in razdvojenosti. Čudna in skrivnostna je bila tale gospodična Roza. Bila je ženska že v dobi ocvelih let. Pravili so, da ima že štirideset let. Toda sedaj je skoro strašna za pogled. Hodi vedno le v črno oblečena. Iz pod svilénega, mrežastega na-

glavja ji sršé tu in tam lasje, črni kakor perje temne kavke. Iz sivih, upalnih očij ji sije čuden, nezmogljiv svit, ki premrazi vsakega, kakor kačji pogled. Uvela, omršavela vnanjščina njena, sedla postava in mrliško bledorumena polt napolnjuje vsakega, ki se mora pečati ž njo, z neko neumevno grozo.

Gospodična Roza je že dolgo časa bolna na živcih, in muči jo večkrat razpaljena domišljija.

Danes jo zopet trpinčijo davni neprijetni spomini.

»Že tri mesece stanuje pri nas, a še sedaj se nisem prav do dobra mogla ž njim pogovoriti. Tako mrzek je in oduren. Človeka niti ne pozdravi dostojno. — Ah! Če je on sin onega Dobrana, uklonila si bodem vsaj sina, ker nisem mogla očeta. — Prav dober in lep je bil moj Dobran. Ta-le mu je vse čisto podoben. Podoben za las. Da, ukloniti si ga hočem, trpinčiti ga hočem, trapiti do smrti. Bodi mi sin predmet moje osvete radi krivde, ki mi jo je prizadel oče. Da! Ni hotel mene v zakon, ker sem izgubila službo. Počakaj, tiček! Dobro, da si se ujel! — Oh! oh! Dobran, Dobran! Sladko počivaj, ako so te objele podzemeljske moči! Dobro ti bodi! — Oh! Zopet me obhajajo spomini . . . Oglašá se mi nekaj — nasproti sinu radi očeta . . . Zapusti me vendar peklenski duh! Nič več te ne poslušam! Zapusti me, maščevalni načrt, izrodek peklenski! Druga mati hočem biti temu-le — mladeniču. Vsa moja imovina bode njegova. Da, vse njegovo, da, samo, ako bode hotel sprejeti mene nevrednico za svojo zaščitnico. Hočem mu biti zavetnica. Proč, proč, vi vražji sluge! Proč! Ne mučite me! Proč! Peklenska pošast! Dolgo let sem bila tvoja robinja. Izsesal si mi mozeg iz kostij, pogazil cvet moje duše. Vse

si mi pogoltnil. Proč! Izkušnjavec, varljivi priliznjenee, pusti me! Ne verujem ti ničesar več. Proč! Ti dihaš vame ledeno smrt. Proklet si, prokleta spiritistovska čarodejstva . . . Oh! Ko bi mogla vsaj govoriti z Dobranom!»

Težko sope gospodična Roza in si otira pot s čela. A zopet ji zaplapola v očeh nekak satanski ogenj — maščevalni ogenj . . . »Čakaj, ker se me ogiblješ, hočem te pokoriti!»

Dalje in dalje se je Dobranova gospodinja zatapljala v maščevalne misli, naslajala se s peklenskimi naklepi in polahko zadremala.

Burno se strese hišni zvonček pred vrati in naznanja tujega prišleca. — Roza gre odpirat.

»Dober večer, gospodična!» vstopi vznojeni listar, dasi je bilo že pozno. »Stanuje v tem nadstropji tehnik Ferdinand Dobran? Tukaj je zanj pismo . . .«

Gospodični zatrepečeta blede ustnici in zagomezi ji po vsem telesu, kakor bi jo sprelotela neka tajna sila. Že zasope iznenajena, hoteč odgovoriti, da stanuje Dobran v drugem nadstropju. Toda takoj se ji porodi v glavi hudobna misel. Z jekleno močjo si potlači vse telo in poteze na obličju v mirno, prisiljeno stanje.

»Da, gospod, tu stanuje, a ga ni še doma. Hvala!» odgovori mu in v roko zdrkne listarju svetla desetica. Mož izgine urnih korakov po stopnicah.

Drugi dan je bila nedelja. Dobran je bil ravno vstal in se opravil, ko potrka na njegova vrata gospodična Roza. Iznenajen jo vsprejme.

»Ne zamerite, gospod, da vas nadlegujem tako za rana. Sinoči mi je donesl listar časnike in mednje se je zamotalo vaše pismo!» reče gospodična Roza, in Dobrana zopet zadenejo one plameneče, drzne oči.

Dobran je bil iz prva nekoliko v zadregi, a kmalu se je vzdramil ter vljudno zahvalil gospodinjo. Hotel jo je sicer vprašati, zakaj mu prinaša to stvar tako zgodaj, a ni si upal.

»Srčna hvala, gospodična, da ste se tako zgodaj potrudili sem gori. Mislil sem, da še spite, kar bi menda dobro delo vašemu zdravju, ker ste, kakor se vam vidi, nekoliko bolni na živcih. Še jedenkrat: Srčna vam hvala!» in tehnik se prikloni globoko in vljudno.

Govorila sta še o raznih razmerah, pri čemer pa je gospodična Roza z napeto pozornostjo popraševala o preteklosti Dobranovi in njega roditeljih. A gospodič je odgovarjal le izogibajoč se skoro drzni zvedavosti.

Še jedenkrat plane razžarjeno oko Rozino po postavi mladeničevi, še trenutno zasine proti njegovemu obličju ognjen, skoro pohoten pogled, in ženska se poslovi.

Zopet bi se opazovalcu zdelo, da se je raztogotila. Kaj neki kuje v sebi — ta-le črna duša, kaj neki naklepa v svojih mračnih temotah? Razsrjena je res. Ko pride v prvo nadstropje, takoj ozmerja in prekolne deklo, ki jo je prosila, da bi smela iti v cerkev k božji službi. Prav togotna je danes res.

Nekdo potrka. Gospica Roza stopi navidezno mirna za dva koraka proti vratom.

»Slobodno! O! Dobro došel! Kje si se potikal toliko časa? No, kako je, ljuba duša? Ali si končal izkušnje? Vsedi se!»

Prišlec, Janez Bolka, je bil stričnik gospice Roze. Bil je mlad človek, skoro že v moški dōbi, majhne, nekoliko upognjene postave, bledih lic, živih očij. Vsa oseba je kazala nekaj neodkritosrčnega, potuhnjenega: tega se je bil naučil med svetom. Na dnu duše pa

bi ostro oko spoznalo še znak nedolžnosti in preprostosti. Bil je sin Rozine sestre, ki je imela malo kmetijo na deželi. Šolal se je v Trstu na višji realki in večkrat zahajal k teti, ki ga je podpirala. A imel je revež od nje morda več škode, nego koristi. Zakaj uničila mu je teta vero, zalagajoč ga z brezbožnimi spisi. Česa pa ne prebere mlada ukaželjna duša? Revež je kar hlastal in goltal take pogubne spise. Satanska teta pa ga je včasih porabljala kot orodje svojih podlih naklepov.

Dolgo sta se razgovarjala. Teta mu je živo opisovala čudnega tehnika Dobrana, da je nevljuden, robot, da neče niti govoriti z ljudmi.

»Službuje v arzenalu, ne-li?« vpraša mladenič.

»Da, kaj pa je?« . . .

»Ej, nič! Radi ga imajo delavci in rokodelci — in — pravijo, da rad pogleduje za neko zastavarico. Ona pa se ne meni za to. Ne mara zanj . . .«

»Ali res? Hvala, da si mi povedal, Janezek! Še moraš o tem kaj pozvedeti, veš?« Rozine oči se nekako strašno zaiskré, kakor bi hotela mladeniču pogledati na dno srca, govori-li resnico. Jame se mrzlično tresti po vseh udih in sede gnjevno in krčevito stisnjenih ustnic. Bolka odide kmalu.

(Konec.)

Diabolus vagabundus.

(Peklenšček Potepenšček.)

(Kratkočasnica. — Po narodnih pripovedkah spisal Anton Hribar.)

Kar hoče, bratje, naj velja:
Kdor ima v prsih kaj srcá,
Nobena stvar ga nič ne moti,
Še vraga samega se loti.
Naj škrtá in vrti oči,
Naj brusi kremplje in kriví,
Naj dela si greben srdito,
O njem vam vse povem očito,
Karkoli vem, karkoli znam,
Enkrat ga mora biti sram.

I.

Prišlo je vragom na uhó,
Da Kurent je vsprejet v nebó.¹⁾
In spet so škratje rekli vneti,
Da treba s svetom boj pričeti.
Devet dolin, devet gorá
In sto oral je vmes poljá
Do tiste strašne razpokline,
Ki gre v peklenške globočine.

Glej, vrag že spet prihaja tod,
In gre slepit slovenski rod;
Ozira se čez ravno polje:
Tam orje kmet prav slabe volje.
Pri plužni nima biti kdo;
In vrag si misli brž tako:
He, dobro bilo bi pričeti
Kar tu med rovtarji in kmeti.
Postopi bliže in veli:
»Znaš, kmet, slabó se ti godi,
Da sam tu razoravaš polje:
Ne bilo-li bi s hlapcem holje?«
»O kaj pak, kaj pak, dragi moj,
A vsak uide mi takoj.
Današnji svet bi le še služil,
Da za pečjo bi se mehkužil.«
»Glej, če se z mano pogodiš,
Kmet, hlapca vrlega dobiš;
Oral bom s tabo, kopal, vlačil,
Kosil seno in v shrambo tlačil.

¹⁾ Prim. »Dom in Svet« l. 1890., str. 79.

onih
onih
zele
leta
ločje
so b
dnev
kačji

»Ukaz v Xalubanijo nêsi, trdnjavo!
Naročam poveljniku Abdulu jaz:
Takoj naj odseka Jusufu glavo
Sicer porazi še njega ukaz.

Vesoljnemu rodu potem oznani:
Za kralja sem Ibrahima izbral...«
Tišina zavlada po širni dvorani,
In kralju se sêl pokloni do tal. —

* * *

Nemir v Xalubaniji srca objame,
Razkačeni mnogi stiskajo pest,
Poveljnika samega srd razvname,
Ko sêl iz Granáde prinese vest.

Le Jusuf miren Abdula teši:
»Izpolni, kar oče velevala srdit!
Za toliko časa le meča me reši,
Da grem se od svojcev domov poslovit!«

A dé mu poveljnik: »Vse tvoje želje
Poslušati moram trd in nem.
Takó mi naroča kruto povelje,
Da čakati niti hipa ne smem!«

Prosêč tovariša Jusuf poljubi:
»Ne bodi te, mili zaveznik, strah!
Ob meni vsaj toliko časa izgubi,
Da enkrat samo doigrava ‚šah‘!«

Nemudoma mizo prinese sluga,
Podobe pred-nju položi strmêč.
Na polje jih urno razstavita druga,
Pokojen Jusuf, poveljnik drhteč.

Minuta se brzo umika minuti,
In že je na tihem Abdulu žal.
Ob hladnem Jusufu v duhu sluti,
Da igre ne bode kmalu končal.

»Vstaniva, Jusuf, in igro končajva!
Prešla je že cela ura in čez.«
»Potrpi, Abdul! Do kraja igravja!
Ne moti poslednjih v igri potez!«

Na sedež poveljnik nazaj omahne,
In plašno ozira se vedno do vrat.
»Končano!« vzklikne in se oddahne.
Potegnil je kraljevič Abdulu »mat!«

Na gradu je stražar v rog zatrobil,
Pred Jusufa planil vitezov roj:
»Umr! je Mahomed, igro si dobil,
Ti bodeš naš kralj, odločen je boj!« —

A. M.

Zle moči.

(Noveleta. — Spisal Josip Krasjanin.)

(Konec.)

IV.

Vestno in natančno je prihajal Dobran v delalnico. Večkrat je srečal in pozdravil Julijo Klasarjevo. Mnogokrat ga je obhajala neka žalost. Čutil je v najskrivnejših globinah svoje duše, da ji je nekako dober. Julija je morda tudi slutila njegovo naklonjenost proti sebi. Saj je

večkrat opazila, da mu je pri pozdravu nekaj obtičalo v grlu, da bi rad še kaj povedal, a da mu ni dala zadrega. Julijino hladno vedenje, celó izogibanje, h krati še nekak ljubezniv ponos — to mu je vedno zapiralo ustnici.

Poleten dan je bil. Že zajutra po prvih solnčnih žarkih je pritiskala skoro neznosna soparica in težila delavcem kakor svinčena peza potne ude. Vsem

je bilo, kakor bi hoteli dremati. Le stroji so se enakomerno sukali z jednako silo, klopotali, bobneli, rohneli in golčali, kakor da prihaja sodnji dan.

Dobran stopi že ves truden in potan pod milo nebo. Nad njim se vpenja velikansko ogrodje nove ladije. Na njej mrgoli vse polno delavcev, ki tolčejo in se pehajo, kakor mravljinci, ki hočejo prevaliti trohico kruha.

Konjski topot se oglasi. Tramvaj pridreči in raz voz poskoči — prva šiviljska nadzornica. Še le ob osmi uri! Do tedaj je nadzorovala druga. Julija gre proti Dobranu, da pride naravnost do zastavarskega oddelka. Koraka gibčno in lahno, popravljajoč si obleko, ki se ji je bila zvila na vozu. Z malim senčnikom si zakriljuje glavo. V Dobranu nekaj zatrepeče, Julija se mu smehlja od daleč. Njemu se smehlja? O ne! Le zdi se tako radi slepečih solčnih žarkov. Ravno proti njemu gre. Prestopila je že v senco. Nič več se ne smehlja. Dobran pozdravi. Ona ukloni glavo. Zopet ji obsenči ustnici prijazen nasmeh. Toda ta-le nasmeh se brž umakne resnobnim potezam, kakor bi ga ji bilo žal. V Dobranovih prsih pa zopet nekaj zadrhta, toda tako, kakor bi mu prilezel led do srca.

»Dobro jutro!« izusti Dobran plaho.

»Bog daj! gospod tehnik! Že se potite, kakor vidim . . . Zopet bode nestrpna vročina . . .« izreče Julija nekako srčno, kakor niti sama ni pričakovala. Zapira mali senčnik. Roka se ji tresse. Trikrat je že potisnila senčnikovo drobno železje, še le četrtič se ji posreči zapreti ga. Trenutna zadrega se ji vidi na obličju, bi-li odšla v poslopje ali postala. Še nikdar ni toliko pregovorila z mladim tehnikom, kakor danes. Sama sebi se čudi. Spodobi se, da postoji še malo, da ni neuljudna, neolikana. Ne!

Kaj bi rekli ljudje, ravnatelj in pa tovarišice šivilje? Takoj naprej! Toda skozi delavnico prav sedaj valé težak in velik tovor. Julija mora postati. Ravnatelj ukazuje težakom. Na! Še ta je moral sem priti. Kaj naj stori sedaj Julija? Poskuša se pomiriti in se obrne v stran. Milobna rdečica se ji razcvete po licih. Blaga nedolžnost!

Dobran je bil vesel tega slučaja. Torej se to-le bitje vendar nekoliko zmeni zanj, dasi ni kaj takega upal, saj ni bil prikupljivega obraza. Prej je bil lep, da. Toda bil je hudo bolan, imel je osepnice, ki so se mu zarile v lica. In vendar je pregovorila ta-le gospica Klasarjeva besedico ž njim, vendar je jedenkrat postala tukaj! Štel se je za srečnega. V trenutnem tem premišljanju je skoro pozabil njeno opazko. Videti mu je bilo, da hoče nekaj reči, pa ne more. Lovil je primernih besedij. Vendar se spomni njene opazke.

»O, grozna vročina bode, gospica! A nam moškimi ne dene nič. Vajeni smo vročine. Toda — —.«

Tu mu pridejo sline pod jezik in mu presekaajo nadaljne besede. Predno je mogel dogovoriti, prestreže mu Julija besedo, meneč, da vročina utruji vse, tudi gospode.

Še par besedic pregovorita, potem se ločita. Julija odide zopet tako hladno in mirno, kakor navadno, nadzorovat zastavarice. Ferdinand pa se je sprehajal še malo časa po kostanjevi senci na dvorišču prostrane delavnice.

Julija pogleda po šiviljah. Vse je v navadnem redu. Ona-le starka tam v kotu je ozdravela. Zopet namika z urno roko delo požrešnemu stroju. Oni dve deklici tam sredi dvorane — na novo sprejeti — ti sta še nekoliko okorni, nista še privajeni strojem. Tudi z nogama

bi si radi kaj pomagali. No, že pojde, že pojde! Julija se oprè s telesom ob naslon pri stopnicah in utrujeno, leno oko se ji pomika po najnovejši številki nekega časnika, ki ga raztegujeta mladi roki.

Hipoma udari iz pritličnih prostorov zamolkel hrup. Julija pogleda doli po stopnicah. Groza! Nekoga nesó delavci, kakor mrtvega. Za njimi rdé po tleh kaplje krvi. Deklica je hipoma v prvem nadstropju. Preplašena vpraša in gleda, kdo je ranjenec. Množica delavcev ji zastrè pogled. Vpraša ravnatelja, ki stopa hladnokrvno pred nosači v svoje stanovanje in si drži mali jopič z rokama na hrbtu.

»Nič se ne plašite, gospica! Nič ni, prav nič! Gori pojdite, ker bi vam škodilo, ako bi videli krvavega človeka. Nič ni. Gospod tehnik Dobran je hotel stopiti v poslopje pri onih-le vratih, kjer obijajo kleparji novo ladijo, in pri tem mu je padla kotlovinska plošča na glavo. Pa mislim, da ne bode hudega. Po zdravnika sem že poslal.«

Nesli so ranjenca v ravnateljevo stanovanje, ki je bilo pri tleh. Položé ga na postelj in prišli zdravnik ga ogleda. Rana je bila globoka, ker plošča je padla nanj navpično. Skoro bi bilo po njem, tako je dejal zdravnik. Pomore mu iz nezavesti in ga priporoči skrbni postrežbi. A ne dovoli, da bi ga prenesli. Ravnatelj pa sé jame čuditi, kako se je to-le moglo pripetiti in neka bojazen se ga poloti, da ima tako malo zavarovano osebje. Zakaj to bi ga moglo pripraviti ob službo, ker v Lloydovem društvu ima Dobran dva bogata zaščitnika, ki sta mu prijazna.

Iz prva se je nagnetla polna soba delavcev in delavk, a ravnatelj spravi hitro vse na delo. Stroji grmé in golče v jednomer dalje. V sobi ostane le

Julija, ravnateljica in njena mala hčerka. — V Julijinem čutečem srcu se jame tajati in mehčati. Rada bi storila tudi najtežje delo, da bi le pomagala nesrečnemu tehniku. In vendar ji ni storil nič dobrega ta-le mladenič. Kaj bi dala, da bi ne bila ta-le rana na temenu tako globoka, da bi se tako ne sprijemali ti-le lasje v črni sesedeni krvi! Oh! Res hudo ga mora boleti!

Toda nič ga ni bolelo. Po odhodu zdravnikovem se Dobran ni več zavedel. Kmalu se ga je lotila huda vročina. Julija je bila z ravnateljico ves dan pri njem.

Tudi naslednje dni tedna se je Dobran le malo zavedel. Mnogokrat so ga priklicali v trenutno zavest, a brž se je njegov duh zopet izgubil, še le proti koncu tedna se mu je lajšalo. Julija ga je obiskovala vsak dan zaradi prošnje ravnateljve, ker ravnateljica ni imela vedno časa za postrežbo. Z radostnim srcem je izpolnjevala to delo usmiljenja.

Nekega popoldne je bilo. Julija stopi tihoma v sobo. S poklonom pozdravi nemo osebe, ki so bile pri bolniku. Skloni se nekoliko proti nezavestnemu bolniku. Ustnici ji nehoté zašepečeta, da je skoro ni bilo moči slišati: »Ferdinand, kako vam je?«

Bolnik se nekoliko zgane. Kakor z onega sveta zazveni mu znani glas Julijin na uho. Malone vzdrami se, toda takoj ga zopet objame otrpnelost in dremota. Bil je slab, jako slab. Zdajci se zdrkne ura na steni in ga prebudi. S trudom odprè bolnik oči in uzrè Julijo. Tožno-prijazen nasmehljaj mu obsenči smrtno-bledi obraz.

»Vode, prosim!« zašepeče s slabotnim glasom. Julija se strese, kakor bi ji kdo porinil bodalo v prsi. »O! ta-le glas je tako bridek, votel in neznan, kakor bi prihajal iz groba. O da bi vendar-le

ozdravel, ta dobri človek! O da bi zopet ukazoval delavcem s prejšnjim močnim in globokim glasom! Potem bi mu hotela lepo častitati in se veseliti njegove sreče. Pa saj Bog lahko pomaga, zato ga bodem prosila zdravja.« Take misli so ji polnile dušo.

Julija mu podá hladne vode. Kako hvaležno jo pogleda bolnik! Pač hudo je trpel, hudo ga je žežalo, da je revež tako hvaležen za požirek. — —

In okreval je Dobran. Rana se mu je polagoma, pa uspešno celila. Na posled je vstal in začel opravljati službo. Plačo je imel tudi v bolezn, kakor navadno. Odkar je bil obolel, nista si bila Julija in Ferdinand tako tuja, kakor poprej. Julija ni mogla tako-le ponosno kar mimo njega iti, ako ga je srečala. Tudi se ga ni več bala, ampak zdel se ji je nekako domač, kakor bi bil njen brat. Saj mu je pomagala mnogo, da je ozdravel, in to jo je nekako vezalo ž njim, ne da bi bila umevala sama sebe. Nekaj ji je tudi pravilo, da je takega mišljenja, takega srca, kakor ona sama, bogoljuben, dober in prijazen proti drugim ljudem. Pač ni torej čuda, da je pripovedovala večkrat materi o njem in ji vse pravila, kakor je mislila. Mati pa jo je rada poslušala in se veselila njene odkritosrčnosti. Bila je Julija srečna, prav srečna in vesela. Kdo bi ji zavidal to srečo!

V.

Pozno je bilo. Meščani so se spravljali k počitku. Nekaj dnij poprej se je bila Ferdinandu prigodila nesreča. Tam v daljini zamira topot konjskih kopit. To je menda poslednji tramvaj. Plinove svetilne motno brlé, od njihovega svita bledé obrazi nekih poznih sprehajalcev. Tu in tam zaškripnejo hišna vrata, in ključ se zavrti previdno jeden-

krat — dvakrat. Tako! Zaklenjeno je. Iz bližnje žganjarije se sliši zagrljeno kvačanje žlobodrajočih pivcev. Glej! Jeden se je zavalil pred vrata pivnice! Hipoma zaspi. Kmalu pa ga sune neuljudna noga mestnega čuvaja. Ne gane se. Le zahršči, pa smrči dalje. Mestni čuvaj stopa naprej po »svoji ulici«, počasno, odmerjenih korakov. Meč mu žvenketa ob boku. Po malih ulicah potihuje življenje. Svetilnice plamené in vsplapolavajo, kakor bi se hotele skladati s čuvajevim korakom. V mestnem vrtu pa se majejo vrhovi temnih cipres in umetelno zasajenih jelk. Primikajo si vzajemno glavice in šepetajo, kakor bi si hotele dopovedovati nam ljudem neumevne skrivnosti, morebiti o svojih detinskih letih. Bolje je bilo tam v gozdu, slobodnejše. Tu v mestu pa je vse prisiljeno. Vsako leto jih ostriže oni-le vrtnar. — Šumneje šepetajo, potem zopet zamira in vtiha to nežno glasenje. Nočni veter odnaša njihov šepet tja doli v valove leskečega se morja.

Pri vratih Rozine hiše potegne za zvonec pozen obiskovalec. Vrata se zganejo, zaškripljejo, odpró se, in kmalu je bila oseba že v prvem nadstropju. Roza je še bedela. Pozni obiskovalec je bil stričnik Bolka.

»Ali si bil tam, kamor sem ti ukazala iti?« ogovori ga teta brez uvoda.

»Bil, bil!« odgovori in se vsede. »Hudo mu bode. Še meni se revež smili. Vso glavo ima krvavo. V nezavesti je bil včeraj. Pri njem sem videl ravnateljico in neko gospico — —.«

»Gospico, praviš?« vpraša Roza hlastno. Satansko škodoželjni posmeh ji obrobi tenki, suhi ustnici. Oči uprè v Bolko tako ostro, kakor bi mu hotela ž njimi prodreti na dno duše. — »Janezek! Čuj me! Ali si jim rekel, da bi ga prenesli ali prepeljali domov — k nam?«

»Rekel sem, toda zdravnik ni dovolil.«

»Dobro, pa pojdeš vsak dan tje pogledat. Veš! In opazuj mi natanko ono — gospico! Vedi, Janez!«

»Teta, prosim vas, ne morem jih vedno nadlegovati. Dejali bi, da sem neolikan in — —.«

»Nič ne prosiš in nič ne bodo dejali. Veš! Jaz hočem, pa je konec! Si-li večerjal? Čakaj, da ti prinesem kaj!«

Dekla se je bila že ulegla. Sama teta mu prinese nekaj mrzlih jedij.

»Okrepčaj se in potem poslušaj! Povem ti nekaj iz svojega življenja. Razumel bodeš potem moje ravnanje.« Bolka pogleda teto. Zdi se mu, kakor da bi bila zatajila nekoliko svojo neukrotljivo strast. Roza izpije polagoma čašico dragega vina in začne:

»Da se ti ne bode zdelo čudno moje ravnanje z Dobranom, razjasnim ti svoje razmere. Dragi Janez, veliko lažje mi bode v srcu, ako zveš še ti, kaj me tlači in trpinči tu-le notri. Glej! Pred več nego dvajsetimi leti sem bila učiteljica v Zagrebu. Srečna sem bila. Poznala sem mnogo družin. Posebno prijazna mi je bila družina nekih bogatih Dobranov. Najstarejši sin me je jako rad videl. Kmalu sva si jela dopisovati. O, da bi ne bila nikdar! Neka starica nama je liste odnašala in prinašala. Varila se je med nama vedno trdneja prijateljska vez. Toda misli njegovih roditeljev se niso zlagale z najinimi. Hudi jeziki so me očrnili kot zloglasno in malovredno deklico. Od takrat nisem imela sreče. Mojega prijatelja so ljudje pregovorili. Veroval je ljudem. Listi njegovi so jeli izostajati. Mučila me je strašna ljubosumnost, a še sem upala. Toda nekega dne dobim od njega pisмено poslovilo, s pristavkom, da hoče slušati svoja roditelja, ki mu pripravljata drugo nevesto.

Pretrpela sem sramoto, a zaprisegla in zaklela se, da se hočem maščevati nad njim ali njegovimi sorodniki. Srce mi je pravilo, da delam prav. Zakaj do takrat sem bila še nedolžna in nisem bila zakrivila, česar so me dolžili. Pozneje pa sem obupala in to je bila moja nesreča. Dobran si je vzel bogato nevesto. Njegov prvi sin je — Ferdinand Dobran.

Odšla sem v Italijo, v Zagrebu nisem hotela več ostati. Petnajst let sem se tam bedno preživela z ročnim delom in zasebnim poučevanjem. Zatem pridem v Trst, dobim službo nadzorništva pri zastavaricah v Lloydovi delalnici. Težko sem živela, vendar sem bila deloma srečna, dokler me niso zatožili, da zanemarjam in zamujam službo. Izpodrili so me in na moje mesto dejali neko Julijo Klasarjevo. Veš, kdo je ta-le? Ona gospica, ki streže Dobranu v delalnici. Veš-li? Ona hinavka me je izpodrinila in mi hotela ogreniti življenje. A ni mi mogla, zakaj imetja sem dobila po umrlem strijcu v Zagrebu več, nego mi ga je treba. Nič me ne glej! Res! res! Nisem še videla one ženske, poznam pa jo — dasi ne osebno — po imenu. Povedalo mi je neko bitje, ki več vé, nego vse človeške buče.«

Strmečega mladeniča, ki jo je razumel, zadene tetino oko, polno zelenkastega plamena. Mladenič se strese po vseh udih. Skoro se zboji strašne tete.

»V to-le golobico pa« — nadaljuje teta ironično, »zateleban je Dobran tako vrtoglavo, da mu ni živeti brez nje. Vidiš, Bolka! Nisem tako zlega srca, kakor mislijo ljudje. Gledé na Dobrana se mi skoro oglašajo sladki spomini prve ljubezni. Imela sem jako rada očeta Dobranovega. Ko sem ga zagledala, vstrepetala sem v radosti. Ako ga

nisem videla dolgo časa, bila bi skoprnela od toge. Vsaka njegova beseda mi je bila prijetna godba. Radi očeta bi se mi srce oklenilo skoro tudi sinu v materinski ljubezni. Saj je sedaj sam, brez sorodnikov, vse mu je umrlo, le neka teta mu živi nekje po svetu. In ne pozna sveta, kakor ga poznam jaz. A ti, Janezek moj! Pravijo, da ženska se lahko spremeni v angelja, ali pa v vraga. Veruj mi, da bi mu še mogla biti angelj, ako bi hotela. Bogata sem dovolj. Mogla bi Dobranovemu sinu žrtvovati svoje imetje, svoje žitje in bitje. Saj še ne vem, kako bode, in studi se mi vedno bolj ta-le spiritizem, vedno bolj me tlačijo verige zlih duhov. Mnogokrat me peče in žge do dna duše. Toda ti-le ljudje na svetu so tako zlobni, peklenski — — tako — —.

Umolknila je in zaihtela. Bolka je prvič videl solzo v onih skrivnostnih, steklenih očeh.

A zopet se ji začne vspenjati in previjati celo telo in bliskati čuden lesk iz očíj.

»Da! Zastran Dobrana! Da! Toda oni Juliji Klasarjevi ne morem in nečem odpustiti. Hočem jo uničiti in naj poginem sama. Saj mi bode sladka smrt, ako se maščujem nad njo. Kako bi živela, vedoč, da je Dobran njen — ženin, mož? Da, da tudi on naj trpi! Ako nisem sama smela uživati sreče, zakaj bi jo smeli drugi!«

Bolki se je teta kar studila. A ni si upal oporekati njenim peklenskim nazorom in ustavljati neukrotljivi maščevalnosti. Moral se je do cela udati njenim ukazom. Najprej mu je velela, naj se naseli v obližju Julijinega stanovanja, da bi jo opazoval in njej vse natanko poročal.

Leto je preteklo. Ferdinand je šel nekaterikrat z Julijo iz delalnice na njen dom. V pričo matere sta se pogovarjala. Cela trojica je bila srečna. Materi Julijini je bil kmalu vseč ponižni mladenič.

Lep in dovolj topel jesenski dan je. Delavci se vračajo iz arzenala. Moški gredó počasno in zadovoljno. Že so blizu svojih bivališč. Nič se ne sramujejo upalega obličja, nekoliko začrnelega od premogovega dima. Dekleta stopajo zadej sama. Lehak vetrič jim krade z ustnic melodično, tiho pesmico in jo lahkotno dviga proti nebesnemu svodu. Sam Bog vé, kaj hočejo mlade pevkinje izliti v besede priljubljene pesmice. Čuj! Sedaj je soglasje veselo in ljubko-doneče, da bi se tako mogla v njem radovati duša brez konca, sedaj pa je v pesmi nekaj tako neizrekljivo tožnega in žalujočega, kakor bi se deklicam hotela ločiti duša iz solzne doline.

Julija koraka zadej z Dobranom in neko mlado prijateljico. Sama ni nikdar šla ž njim, skrbno se je varovala tudi vsakega suma. Tudi Dobranu je bilo ljubo tako. Malo pred hišo Julijino ja zapusti prijateljica. Korakata naprej. Za njima se v polmraku potuhnjeno plazi ženska postava, zavita v črno obleko ter ja opazuje z največjo radovednostjo.

Dobran in Julija korakata počasneje.

»Gospica! Jutri je praznik. Ali vas smem obiskati popoldne? Idemo na sprehod. Saj gospa mati je okrevala.«

»Na sprehod pa ne!« meni deklica pobešenih očí.

»Torej vas samo obiščem. Dovoljete?«

»Da!« izusti Julija nekako težko in vendar radovoljno. Saj je bil v tem-le »da« kratek, toda čist in ljubezniv izraz njene udanosti in sreče. Plaho se ozrè, kakor bi se bala, ne vem, česa. A v tem trenutku smukne ona temna

ženska postava v stranska vrata, in naša znanca sta lahko slišala prigluljeno kletvino in togotno godrnjanje.

Bila je Roza, Dobranova gospodinja. Ferdinand in Julija se poslovita.

Prišedši domov, sreča Dobran Rozino deklo. »Dober večer, gospod! Večerjo so vam že prinesli iz gostilne. Hitite!«

Ni še odkorakal Ferdinand mimo Rozinega stanovanja, že stopita Bolka in teta v malo vežo, pripravljena, da bi šla v mesto.

»A kam pojdeva, teta? Vsaj povejte mi! Moram domov, ker sem zaspan!«

»Ne! Z menoj pojdeš, pa mir besedij! Le molči!« bil je hladni odgovor. Šla sta.

Dobran pa prišedši v sobo se loti večerje. Izvrstno mu gre v slast. Nikogar ni, da bi mu voščil dober tek, a nič mu ni žal. Saj se večkrat v družini razprodajajo sladke besede iz neodkritega, strupenega srea.

Na mizici ugleda novo došlo pismo. Raztrga zavitek in hlastno preleti napisane črtice.

Dragi! Pridi me brž jutri obiskat! Preselila sem se v Trst. Stanoval bodeš pri meni. Hotela sem iznenaditi Tebe, sebi pa napraviti veselje, da bodeš Ti pri meni. Budimpešt mi ne ugaja več. Pridi pogledat, dragi Ferdinand! Dolgo te nisem videla. Ne morem si misliti, kako si vzrastel. Ali si zadovoljen? Ne odrekaj mi te radosti!

Tvoja teta Ana.

Dobrana iznenadi ta-le novica. Od same radosti pozabi ostanek večerje in se jame pripravljati za selitev. A kmalu se utruji in vleže k počitku.

Tam pa v neki ozki, zloglasni ulici stojita v svitu plinove svetilne Bolka in teta Roza. Slišati je polglasno govorjenje.

»Samo še jedenkrat te vprašam: Greš-li z menoj, ali ne? Ali se bojiš? Česa se bojiš, zbabelec?«

»Kam neki hočete, teta? K spiritistom ne grem, ne grem, recite in storite, kar hočete. Pri tistih zlobnežih in bedakih nimam ničesar opraviti. Kaj neki hočete z duhovi? Pustite jih! Če pa nečete pustiti duhov, pustite vsaj mene!«

»Pojdi, vragov otrok, pojdi! Ne jezi me še ti! Pojdi! Vprašala in pozvedela bodem, kako se dá zaprečiti zveza Julije in Dobrana. Pojdi!« Iz Rozinih očij švigajo plameni na ubogega mladeniča. Zdi se mu, da ta-le njegova teta sika nanj, kakor gad, ki hoče spustiti strup v svojo žrtev. Mladenič že omahuje. Kdo bode potem plačeval na mesec za stanovanje in hrano, ako se zameri teti? Dobro vé, da zapravi vso dobrohotnost Rozino, ako je ne sluša.

»O, Bolka! kdo bi mislil, da pohajaš tako pozno in — in —« vzdrami ga znani glas nekega sošolca. »Pojdi, pojdi!« nadaljuje sošolec, uzrši neznano mu gospo, »pojdi na kozarec piva, ako utegneš! Žejen si, dobro vem!«

Bolki se zgane srce v močnih udarcih. Naglo se odloči.

»Z Bogom, teta! Lahko noč!« izusti mladenič. V te-le besede je zakril ves svoj stud, vso svojo ódpornost proti nevredni sorodnici. V sebi je začul sladak glas: »Prav si storil!« Že ga je prijel prijatelj pod pazduho, že korakata proč.

Roza zaškripne z zobmi in se izgubi v nekih temnih vratih. Svetilna pa zaplapola divje in pomežikne, kakor bi ne hotela videti, kam je vstopila temna ženska.

VI.

Po treh dnevih se je Dobran preselil k teti Ani. Sedaj je bil bliže Julije;

zakaj teta mu je stanovala tudi pri sv. Jakopu. Julijina mati je še vedno bolehalo in bilo ji je od dné do dné huje, ko sta pritisnila burja in zimsko vreme. Morala je vedno ležati. Slutila je, da se ji bliža konec pozemskega življenja. Radi tega je skoro vedno govorila, da pojde k ljubljenu soprogu, da rada umrje, samo radi nje, radi Julije, ji je nekoliko težko.

»Julika moja!« pokliče jo nekega dné k postelji. »Že vidim, da ne bodem dolgo več. Drži se pametnih in poštenih ljudij! Boga ne pozabi! Jaz ne bodem pri tebi, kakor do sedaj. Ako ti pravi srce, le vzemi si kakega mladeniča za moža; Bog ti daj srečo! Vidiš, Julika! jaz sem bila zelo srečna s pokojnim možem, tvojim očetom. Ni ti treba, da zardiš. Dobro poznam gospoda Ferdinanda. On bi ne bil slab. Ne bodi preveč trda, ako te želi v zakon in ako upaš, da bodeš srečna na njegovi strani. Julika, ali bodeš vedno poštena in pridna, kot do sedaj, ali bodeš slušala svojo mater? Obljubi mi, Julika! Nikdar me nisi razžalila. Glej, otrok moj ljubi, kmalu se bodem preselila v neminljivo življenje. Ne bodem več pri tebi! Julika, ali mi obljubiš? Julika, bodeš-li?«

Motno, ugasujoče materino oko se uprè v ljubljeno hčerko. Julija obljubi kimaje z glavo. Od ihtenja in solz ne more ziniti besedice. — —

Približali so se božični prazniki. Burja je žvižgala po praznih ulicah in zavijala mestne hiše v svoj nevidni, ledeni plašč.

Na vratih Julijinega doma pozvoni na sv. večer pozen prišlec. Bil je Dobran s teto. Teta Ana se je bila v poslednji dôbi jako sprijaznila z Julijo in njeno materjo. Večkrat ja je obiskala.

Dospevša v prvo nadstropje, srečata Julijo, zavito v toplo obleko, priprav-

ljeno za v mesto. Imela je zasolzene, krvavo natekle oči. Iznenadil jo je prihod znanih oseb.

»Kako je materi?« vprašata lahno teta in Ferdinand.

»Vedno huje!« odvrne hči. »Toda v tem mrazu in tako pozno! Joj! Gospod Ferdinand, ali se vam ni smilila gospa teta?«

»A! Nič ne škodi, nič gospica!« meni stara gospa v kožuhovino zavita, dobrohotno in ljubeznivo zroč v cve-točo deklico. »Kam pa vi sedaj — od matere?«

»Po duhovnika moram, še ta hip!« odgovori Julija in topla solza ji pride iz očesa. »Prosim, vstopite!«

Obiskovalca stopita v sobo. Odložita vrhno obleko in odpreta vrata stranske sobe. Pokaže se jima ganljiv prizor. Bolnica upira motne, trudne oči v razpelo ter si je pritiska k bledim šepetajočim ustnam. Stopita k postelji. Bolnica pošlje s tihim glasom neko sosedo, ki ji je stregla, v sprednjo sobo, da bi se mogla z obiskovalci bolj pogovoriti. Strežnica se oddalji. Dolgo so govorili. Prišel je mašnik, da ji je bil v poslednjo tolažbo, zakaj zakramente za poslednjo pot je bila prejela dan poprej. Opravil je svoj angeljski posel, potolažil bolnico, spominjajoč jo nebeškega Deteta.

Proti najstari uri se poslovita Dobran in teta. Julijini materi se razliva po obličju rajskosladek mir. Zadovoljna je in srečna. Teta in Dobran sta ji zaobljubila, da hočeta za Julijo skrbeti kakor za svojo, a pristavila sta, da ne sme nikomur povedati. Nič več je ne priklepa k solzni zemlji. Zdi se ji, da se njena duša že izvija iz telesnih spon. — Za odhajalcema obrne svoje že osteklenele oči. V očeh se ji zrcali vneta prošnja za blagoslov iz neba, za blagoslov dobrotnikoma.

Odšla sta. Tema ja je objela. — — Božični prazniki so minuli. A minulo je tudi življenje Julijine matere. Julija je bila sirota, sama je bila na svetu. Težko ji je bilo večkrat. Da, res, ako bi ne bilo tega-le dobrega mladeniča, Ferdinanda, res, skoro bi bilo bolje, da bi jo objel in poljubil smrtni angelj in jo položil k dragima truploma tam na grobišču pri sveti Ani, da bi tudi njeno mogilo kmalu božale vrbe žalostinke.

Toda živela sta še Ferdinand in teta; ta jo je ljubila bolj, nego lastno hčer. Skoro za vsak praznik ji je poslala stara gospa v dar lepo knjigo, drag kos obleke ali kaj enakega.

Zopet je pricvetla pomlad in slavila svoj vhod z bujno krasoto. Okoli mesta polni cvetje vzduh z mamečo vonjavo. Povsod klije novo, sveže, bujno življenje, polno sladkosti in poezije.

Nekega dné sreča Julijo Dobranova teta, vsa razžarjena od samega veselja.

»Kam tako naglo, gospica, kam tako naglo, Julika! Bog pomagaj! Kakor da bi se ne poznali! Kje si bila? Vendar bodeš dovolila, da te tikam? Saj bodemo kmalu svoji! Ti bodeš kmalu naša, kaj ne? Glej, včeraj je zadelo Dobrana novo odlikovanje s povečano plačo. Ravnatelj mu svetuje, da bi se ženil. Glej! Ali bodeš vedno žalovala in točila solze? Kako nameravaš? Jutri popoldne prideš k nam, potem pojdemo k župniku, saj veš, po kaj! Kaj si vedno tako zamišljena! Stavim, da bi me ne bila videla, ako bi te ne bila nagovorila sama. Prideš jutri?« vpraša jo dobra starica.

»Draga gospa! Jaz sem še...«

»Nič, nič, jaz sem še... Prideš, ali ne?« ponavlja starka vprašanje z ljubeznivo-odločnim glasom.

»Dobro, pridem, toda kaj porekó ljudje!« ugovarja deklica s tihim glasom.

»Nič ne porekó!« in starka stopa zadovoljno poleg Julije z drobnimi koraki, po strani zroč deklici v obraz. »Saj ni bolna«, misli si, »saj je kot mleko in kri. Čakaj, čakaj, golobica, da prideš k nam, bodeš gosposke polti! Ne bodeš stradala.« — Vedno bolj zadovoljna drslja starka poleg cvetoče Julije. Na trgu se razideta.

Drugi dan je teta Ana napravila okusen obed. Po obedu se napotijo vsi trije v župnišče. Ravnatelj je dal Dobranu in Juliji odpust za popoldne. — Župnik, ki je že od mladih nog poznal Julijo, vzradosti se, ko jo ugleda. Brž sprejme listine obeh zaročencev. Na obličju se mu vidi, da pogreša še nečesa.

»Gospodična Klasarjeva! Dobro vas poznam, a vendar moram zahtevati še spričevalo vašega stanú. Vaše listine se morajo predložiti tudi Lloydovemu predsedništvu, ker je g. Dobran tam uradnik. Saj vas ne stane nič, samo besedico porečete. Jutri popoldne mi je prinesite od delalniškega ravnatelja«, in župnik se pokloni z dobrohotnim nasmehom.

Drugo jutro se napoti Julija najprej v cerkev, sprejme sv. zakramente po svoji lepi navadi, kakor vsako saboto. Vrnivši se domov, pripravi si zajutrek v malem samovaru, zaklene sobo in nameri korake proti delalnici. Nekako težke misli jo tlačijo danes, sama ne vé, zakaj. Saj bi morala biti vesela, ko se moží. Ne bode ji treba več prebiti cele mesece v oni zaduhli šivalnici in dihati okuženi, smrtni zrak. Morala bi biti vesela, posebno v poslednjem času, ko opravlja službo le »na vsak drugi dan«, vrsteč se z drugo nadzornico.

Zdi se ji, kakor bi se ji upirali nogi in ne hoteli je nesti v delalnico. Saj ni danes njen dan. Zadržuje si korake. Zamisli se: »Pa ko bi poslala kakega

človeka po ono spričevalo! Ali moram sama hoditi po-nje? Danes bi morala počivati doma, — zlasti, ker sem bila pri sv. obhajilu. — — Toda brezumnica! Zakaj bi se pa bala iti? Grem! Grem Ferdinandu na ljubo. Bog vé, da bi se ne hotela možititi radi možitve sploh, ali radi zloznega življenja. Samo zaradi želje materine, zaradi tega-le dobrega mladeniča, da mu bodem pomagala prenašati težave. Nakititi mu hočem stezo življenja s cvetjem udanosti in požrtvovalnosti. Otirati mu hočem pôt s čela. Da! Saj je vreden. Da! Zaradi njega — ker je volja božja — —.« Stopa naprej urnejših korakov. Lahko jo nesó mladostne noge. Ob potu pa nagibajo divje cvetke s plota svoje prijazne glavice. Zadevajo se tekmovaje ob njeno krilo, jo božajo, dihajo iz sebe mamečo vonjavo, kakor bi ji hotele vdihniti vso svojo srečo, ves svoj kras, ki ga jim je podarila roka Stvarnikova.

Na vhodu delalnice jo sreča ravnatelj in, čuvši njeno prošnjo, popelje jo radosten v pisarnico.

»Sprejmite moje najsrčnejše častitke, gospica!« želi ji debeluhasti gospod in se hehetá neizmerno vesel. »Bog vam podeli obilno sreče, blagoslova — —.« Sede, napiše par vrstic, in spričevalo je narejeno.

Juliji se je zazdelo, da ima ravnatelj nekaj na ustnicah, česar si ne upa izgovoriti. Julija ga pogleda nekako vprašajoč.

»Gospica, vem, da ni danes vaš dan. Toda vaša sovrstnica je obolela. Ni prišla. Ni nadzornice pri šiviljah. Sam ne utegnem biti pri njih. Ukazal sem neki šivilji, da jih priganja k delu. Toda nič ne pomaga. Te lenuhinje bi le burke uganjale in se smejale. Nekatere malo šivajo, druge pa so kar potegnile pas raz kolo. Parna sila se izgublja zastonj.

Res ni dela veliko. A brez dela ne bode plačila. Ali bi ne hoteli, vi, Julija, ostati pri njih tako-le tje do najjeste ure? Opoldne jih pošljem domov. Saj je sabota. Vam pa zapišem celo dnino za danes. Storite mi ljubav! Ker — —.«

Sedaj se zasliši živahno smejanje in vpitje iz mnogih dekliških grl s prvega nadstropja. Ravnatelj zardi od jeze. Julija se pokloni in hiti urno, kakor bi jo gnala nevidna sila, v prvo nadstropje in po ozkem mostiču v šivalnico.

»Ne tje! Gospica!« krikne hripav glas v globočini med stroji. Neki začrneli kurjač maha z roko.

»Stojte, Julija!« zavpije debeli ravnatelj, kakor v smrtnih bolečinah. Neki čuvaj se zapodi na vso moč za-njo. Julija korakne še jedenkrat, tla se ji razmaknejo pod nogami, pretresljiv, grozen vsik se ji izvije iz prsij in njeno telo prileti kakor blisek v globočino med golčeče stroje in kričeče delavce. Stroji pa dalje hrume, golčé in rohné, kakor bi ne bilo nič.

Zajutra je bil ravnatelj vsem šiviljam povedal, da morajo iti po ovinku v šivalnico, ker so popravljali oni mostič. Vse so šle po glavnem hodniku. Julija pa je hotela, urna in postrežljiva, kmalu priti k šiviljam. Odstranivša neko desko, ki je zapirala pot kot varovalno znamenje, tekla je kot bi bila slepa po mostiču, na katerem so bile nove deske še le položene.

Brž prihiti celo osobje nadzorniško v spodnji prostor. Izvlekó deklico izmed strojev. Glava je nepokvarjena, a iz ust ji bruha v rožnih penah deviška krv. Še diha, toda osteklenele oči ugašajo. Vse mišice po celem telesu ji trepečejo. Položé jo v domačo nosilnico. Pritekli zdravnik zatrdi, da utegne izdihniti takoj, ako bi jo prenesli. Kolo ji je strlo vse prsno ogrōdje in pobita je po

vsem telesu. Ravnatelj plaka, kakor da bi mu umirala ljubljena hči. Sam ne vé, kaj bi počel. Njegov namestnik dá ustaviti vse stroje, ki so divje bobneli, kakor bi bili zadovoljni z nesrečno žrtvo. Potem odhiti k domačemu brzjavu. Pozove Dobrana.

Ferdinand prihiti ves potan. Pred poslopjem delalniškim se gnetejo stotine delavcev in delavk. Delo je ponehalo za danes. Skozi množico se poriva ubogi Ferdinand. Ničesar še ne vé. Toda iz vseh ust mu zveni na ušesa: »O ubogi mladenič! Ne dobiš več take neveste!« — in mnoga zakajena, kovaška roka si obriše pomilovalno solzo.

Ferdinand skoro omedlí. Drugi tehniki ga vzdrže po koncu. Skloni se k nosilnici. Tu notri ugaša njegova sreča. Tu-le se bori s smrtjo njegova Julija. Tema se mu dela pred očmi. Bolečina ga je onemila. Naposled se mu izdere iz prsij: »Julija!« Vse utihne! Glej! Mroče Julijine oči še jedenkrat vzplamené, upró se vanj. Ustnici ji mrzlično zatrepečeta. Bolj je videti, nego slišati iz njenih ust: »Ferdinand, z Bogom!« A potem — potem se zopet napolnijo s krvavo peno.

Stara Dobranova teta bi bila skoro znorela od toge in obupa. Čez dva dni so mrtvaški konji odpeljali Julijo tje k dragima truploma očeta in matere, tje doli k sv. Ani pod tanke vrbine veje. Tukaj spi tudi to blago bitje smrtno spanje v Gospodu. — —

Ferdinand je hodil okrog kakor ob-streljen, kakor brez glave.

Tretji dan po smrti Julijini gresta teta in Ferdinand na sprehod. Pot ja pelje mimo cerkve sv. Antona starega. Stopita nekoliko pomolit. Ferdinand skriva v rutico tople solze in šepeče k Stvarniku: »Kakor si hotel, tako se je zgodilo. Usliši jo, prosečo za-me!«

Lože jima je po molitvi. — »Teta!« izpregovori Ferdinand na ulici, »nikdar ne bodem iskal druge, vedite!«

»Prav tako!« in staro gospo oblijeje solze. Potem gresta mimo prejšnjega stanovanja Dobranovega. Pri vratih Rozine hiše vse mrgoli zvedavega ljudstva. Iz notranjih prostorov se sliši nenavaden šum in hrum. Dobran pristopi bliže in množica se razmakne. Sreča ga Bolka, Rozin stričnik, ki se je bil v poslednjem času seznanil tudi z Dobranom.

»Dober dan, gospod tehnik! Ali še žalujete? Tudi z mojo teto bode huda.«

»Kaj pa ji je?«

»Pred tremi dnevi je bila zopet nekje v svoji navadni družbi. Od takrat le vpije in divja. Že dolgo nisem bil pri njej, odkar sva se sprla. Včeraj me pokličejo, da umira in kaj jaz vem, kaj. Pridem v sobo in jo najdem v naslonjaču. Obraz ji je bil ves nekam temnovišnjevkast, na njem se je zaznala vsaka žilica. Ko me zapazi, zagleda se va-me s štrlečimi, izbuljenimi očmi. Obrnem se v stran, bilo me je groza. Začne vpiti ali tuliti, ne vem. Slišal sem vaše ime in tudi Julijino. Potem mi pokaže nekam tje pred-se — nisem pa videl ničesar — in zakriči: »To me bode usmrtilo.« — Menda se ji je začelo bloditi. Odstranili smo vse nevarno orodje: imela je tudi revolver blizu sebe. Danes nima ničesar pri sebi. Poslal sem po duhovnika. Začela pa je grozno divjati in ga zmerjati, ter se zagnala proti svetemu razpelu, katero ji je pokazal. Zato je duhovnik menil, da je morda obsedena, ker tega vedenja si drugače ne more razlagati. Opravil ni mašnik nič. Čudno je, čudno.«

»Veste, kaj!« izpregovori Dobran. »Vendar bi jo rad še jedenkrat videl. Morebiti se potolaži, ako me vidi, ker je klicala tudi mene, kakor pravite!«

Napotita se v prvo nadstropje — v sobo. Teta ostane na ulici.

Roza ugleda Ferdinanda.

»Dobran!« vskrikne skoro z lajajočim glasom. »Ferdinand! Julija! Da — jaz — jaz —.« Nekaj pa ne gre iz grla. Hudo sope in se zvija. Postelja njena je vsa razdejana. Bilo je čudno tukaj. Ferdinand ni mogel strpeti dolgo in je šel zopet k teti na ulico.

Drugi dan dobi Dobran poročilo, da je Roza umrla. Zdravnik je zabeležil: »Za mrtvoudom«. Ljudje pa so si šepetali razne reči. Bližnji njeni so pravili, da se je zadušila, a ne vedó prav, kako.

»Saj ni moglo biti drugače«, rekel je Dobranu Bolka, »saj je bila prodala dušo. Hvala Bogu, da sem se ji odtegnil.«

Vaška pravda.

(Resnična povest. -- Spisal Podgoričan.)

III.

Drugega dne popoldne je bilo Pod-Gorico nenavadno živahno gibanje. Pastirji so se veselili, ker jim ne bode treba goniti na Ratike in varovati nagajive živine, ki je vedno silila v škodo. Moški so si izbirali debele, betičaste palice, ženske so jih pa prosile, naj bodo pametni ter naj ne razsajajo preveč. Malo pozneje nego sicer so izgnali Podgoričani živino iz hlevov in od vsake hiše je šel jeden ali pa dva odrasla ž njo. Nekoliko za njimi je stopal tudi sodnik Adam. Gredé je pozval Silvestra seboj, toda strijček ni hotel ž njim; rekel je: »Veš, Adam, najine kosti so za kaj takega prestare. Stara kri tudi več ne ozdravi. Kaj se vé! Lahko dobiš katero čez črepinjo, da bi jo pomnil do sodnjega dne. Veš, jaz ne grem. Rajši sem doma in gledam čebele, kakor pa, da bi se pretepal z Žabarji.«

»Prav praviš, Silvester.«

»Še ti ostani doma!«

»Ne smem, moram iti, da jih malo krotim. Saj veš, mlada kri, vroča in huda kri, prenagli se največkrat.«

»Torej, če greš, varuj se, da ne prestrežeš katere z glavo!«

»Ne skrbi! Ni take nevarnosti, ne. Varovati se pa tudi znam.« Po teh besedah odide sodnik Adam za svojimi vaščani.

Na Ratikah so že pasli žabarski in videmski pastirji živino. Ko priženó Podgoričani tje, bilo je živine na Ratikah, kakor na majhnem semnju.

»Kaj pa to!« kriči Trznarjev Miha. »Kako se drznete Žabarji pasti na Ratikah?«

»Naše so, nihče nam ne more braniti!« odgovarjajo žabarski pastirji. Zmrzlè vpije: »Kaj, vaše? kdo vam jih je dal?«

»Poberite se, Žabarji, z Ratík!« ukazuje Miha.

»Ne gremo, ne!« odvrne pogumno Rjavčev pastir.

»Kdo pravi, da ne? Hajdi, domov!« pravi Ocepek.